

Fundacja „Pomoc Polakom na Wschodzie” wykonywała w 2019 r. projekty i zadania zlecone przez Senat RP i Ministerstwa: Spraw Zagranicznych, Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Edukacji Narodowej. Kierowane do beneficjentów środki na dofinansowanie projektów pochodziły z budżetów Kancelarii Senatu RP i ministerstw oraz – między innymi w przypadku podlegającego Fundacji Wschodniego Funduszu Dobroczynności – darczyńców i sponsorów takich jak Spółki Skarbu Państwa, podmioty prywatne, samorządy oraz z bezpośredniego wsparcia celowego – mecenatu polskiego biznesu.

Do zadań Fundacji, zgodnie z jej statutem, należy podtrzymywanie polskości poprzez upowszechnianie języka polskiego oraz promocja polskiej kultury i tradycji narodowych, a co za tym idzie również tworzenie pozytywnego wizerunku Polski. Celem jej działania jest też poprawa sytuacji społecznej, zawodowej i materialnej Polaków żyjących poza granicami kraju oraz pogłębianie więzi pomiędzy nimi, a innymi środowiskami narodowymi oraz angażowanie środowisk polonijnych i polskich na Zachodzie do niesienia pomocy Polakom na Wschodzie. Realizując powyższe wytyczne Fundacja wspiera organizacje, szkoły, parafie i stowarzyszenia zrzeszające Polaków poza granicami kraju oraz prowadzi działania własne.

W 2019 r. rozwijane były kluczowe projekty z poprzednich lat, jak: „Bon Pierwszaka”, „Spotkania na Pokuciu”, „Wileńska Akademia Biznesu”, kampania „#KtoTyJesteś”, turniej „Historiada”, akcja „Repatriacja krok po kroku”, zjazd „Federacji Polskich Mediów na Wschodzie”, szkolenia dziennikarzy, renowacje polskich kwater wojskowych na Białorusi i Litwie oraz wiele innych. Nie był to tylko rok kontynuacji – zrealizowano szereg nowych inicjatyw, w tym: „I Międzynarodowe Spotkanie Młodych”, pilotażowy program „Polska Jest w Tobie”, wystawy „Szwajcar w Wilnie” oraz „Ostatni świadkowie. Portrety bohaterów II wojny światowej” czy druk i udostępnienie „Śpiewnika pieśni patriotycznych”.

Poniżej prezentujemy podsumowanie działań Fundacji w 2019 r. podzielone na obszary, w których realizuje ona swoje cele statutowe.

MEDIA

Fundacyjny projekt „Media Plus – najlepiej po polsku” ma na celu wspieranie polskich redakcji działających poza granicami kraju i mediów, których odbiorcami są Polacy żyjący na Wschodzie oraz Polonia. Zrealizowane w 2019 r. działania przyczyniły się do zwiększenia dostępu do polskich mediów, wzrostu liczby odbiorców oraz nakładów i poziomu sprzedaży tytułów prasowych oraz podniesienia jakości merytorycznej i technicznej mediów.

W 2019 r. Fundacja dofinansowała redakcje prasowe, internetowe, radiowe i telewizyjne w 12 krajach: na Białorusi, Litwie, Łotwie, Ukrainie, Węgrzech oraz w Czechach, Słowacji, Kazachstanie, Kirgistanie, Mołdawii, Rosji i RPA. W sumie wsparto projekty obejmujące swoim działaniem 27 redakcji prasowych, 11 redakcji radiowych, 8 programów telewizyjnych oraz 20 redakcji portali internetowych, w tym wyposażono w sprzęt aż 24 redakcje, 3 ośrodki medialne zaopatrzone w nowoczesne oprogramowanie, a w czterech przeprowadzono drobne remonty.

W ramach profesjonalizacji polskich redakcji działających poza granicami kraju 31 polskich dziennikarzy – z Litwy, Łotwy, Czech, Ukrainy i Mołdawii – odbyło trwające po 5 dni szkolenia w 3 polskich instytucjach: [w Polskim Radiu dla Zagranicy](#), TVP Polonia oraz na Wydziale Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego. Uczestnicy warsztatów poznali specyfikę pracy

w radiu, telewizji, prasie i redakcjach internetowych oraz siłą i znaczenie mediów społecznościowych, brali też udział w realizacji programów telewizyjnych oraz audycji radiowej „Wybitni Polacy II RP”.

Współpraca z Polskim Radiem dla Zagranicy zaowocowała realizacją 25 audycji „[Wybitni Polacy II RP](#)” poświęconych dorobkowi naukowemu, kulturalnemu i sportowemu dwudziestolecia międzywojennego oraz 20 audycji „Język polski bez granic”. Oba cykle stanowią pakiet materiałów udostępnionych polskim rozgłośniom i portalom internetowym działającym poza granicami kraju z przeznaczeniem do emisji w wykorzystywanych przez nie mediach.

Od kilku lat Fundacja angażuje się również w organizację Walnego Zjazdu „[Federacji Mediów Polskich na Wschodzie](#)” (FMPnW), który w 2019 r. odbył się 26 listopada w siedzibie Senatu RP. W Warszawie spotkali się członkowie i sympatycy organizacji reprezentującej większość polskich redakcji działających w krajach dawnego bloku Wschodniego. W konferencji towarzyszącej temu przedsięwzięciu wzięło udział ponad 40 dziennikarzy i z 27 redakcji z Białorusi, Czech, Kazachstanu, Kirgistanu, Litwy, Łotwy, Mołdawii, Rosji, Ukrainy i Węgier.

Jednym z działań własnych Fundacji w obszarze mediów jest również kontynuacja – rozpoczętej w 2018 r. – sanacji pisma „Kurier Wileński”, czyli weekendowego wydania magazynowego jedynego polskiego dziennika ukazującego się za wschodnią granicą RP. Po ponad roku obecności na litewskim rynku prasowym, Magazyn Kuriera Wileńskiego stał się rozpoznawalnym i wartościowym pismem, które poziomem i jakością dorównuje, a nawet prześciga, lokalne magazyny i periodyki, a dzięki odpowiednio wybranym treściom stanowi realną konkurencję dla prasy rosyjskojęzycznej. W 2019 r. wydano 51 numerów tygodnika tworzonego przez lokalną redakcję we współpracy z dziennikarzami z Polski.

POMOC CHARYTATYWNA I SOCJALNA

Celem działań Fundacji w tym obszarze jest udzielanie wsparcia, pomocy socjalnej oraz charytatywnej najbardziej potrzebującym [osobom polskiego pochodzenia](#), które ze względu na wiek, stan zdrowia i ciężkie warunki bytowe w krajach zamieszkania znalazły się w wyjątkowo trudnej sytuacji życiowej.

Właśnie z myślą o potrzebujących pomocy rodakach Fundacja, we współpracy z Senatem, utworzyła w 2017 r. Wschodni Fundusz Dobroczynności (WFD). Wśród jego sponsorów i darczyńców znaleźli się: Fundacja PZU, Fundacja PKO Banku Polskiego, [Fundacja BGK](#) im. im. J. K. Steczkowskiego, Fundacja KGHM Polska Miedz, Fundacja PGE, Fundacja PGE Energia Ciepła, Fundacja PGNiG im. Ignacego Łukasiewicza, [Fundacja ORLEN Dar Serca](#), Fundacja TAURON, Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych, Fundacja Grupy PKP, Fundacja LOTTO, Fundacja ENERGA, Grupa Azoty Puławy, Jastrzębska Spółka Węglowa, Fundacja PFR, Fundacja ARP, NBP oraz [Kopalnia Gipsu i Anhydrytu "NOWY ŁĄD" Sp. z o.o. w Niwnicach](#).

W 2019 r. tylko w ramach dofinansowania udzielonego przez Senat RP zrealizowano 161 projektów. Wsparciem objęto łącznie 158 polskich organizacji i parafii z 12 krajów: Armenii, Białorusi, Bułgarii, Estonii, Gruzji, Kazachstanu, Kirgistanu, Litwy, Łotwy, Mołdawii, Rosji i Ukrainy. Dofinansowanie objęło: badania lekarskie, leczenie, zakup leków i drobnego sprzętu medycznego oraz pomocy rzeczowej, bezpośrednie wsparcie finansowe, zapomogi losowe i socjalne udzielane znajdującym się w trudnej sytuacji osobom zasłużonym w podtrzymywaniu polskości, a także dofinansowanie funkcjonowania polskich placówek medycznych i opiekuńczych na Wschodzie i akcji humanitarnych. Pomocy udzielono prowadzonemu przez siostrę Michaelę Rak Hospicjum im. bł. ks. Michała Sopoćki w Wilnie, wspieranemu przez ks. Prałata Jana Nikla Iwowskiemu hospicjum Fundacji „Dajmy

Nadzieję” oraz trzem domom opieki i ośrodkiem opiekuńczym dla starszych osób na Ukrainie – w Brzuchowicach, Gródku Podolskim i Smotryczu. W ramach projektu wsparto też gabinet kardiologiczny w Gruzji i placówki opiekuńcze dla dzieci w Solecznikach na Litwie oraz w Biłohirji i Fastowie na Ukrainie.

DZIEDZICTWO KULTUROWE I HISTORYCZNE

Działania w tym obszarze mają na celu zachowanie materialnych śladów polskiego dziedzictwa kulturalnego, które znalazło się poza granicami państwa polskiego – takich jak: cmentarze, obiekty kultu, zabytki i dokumenty – oraz wsparcie organizacji, promujących wiedzę o nim, wystaw i ekspozycji muzealnych.

W 2019 r. projekt objął swoim działaniem Białoruś, Chorwację, Czechy, Gruzję, Holandię, Kazachstan, Litwę, Łotwę, Mołdawię, Rosję, RPA, Rumunię, Ukrainę oraz Polskę. Fundacja zrealizowała działania mające na celu pielęgnowanie pamięci o naszych przodkach i polskich bohaterach, szczególnie tych, którzy ponad 100 lat temu walczyli o wolność i niepodległość. Działania objęły również inicjatywy własne Fundacji, takie jak porządkowanie i renowacja nagrobków oraz opieka nad cmentarzami na Białorusi, Ukrainie i Litwie, organizacja konferencji oraz wystaw. Udało się wesprzeć i zaangażować do współpracy ponad 40 organizacji. Przeprowadzono prace porządkowe, renowacyjne oraz rekonstrukcyjne na ponad 65 cmentarzach.

Do ważniejszych realizacji w 2019 r., dofinansowanych ze środków pochodzących z Senatu RP, można zaliczyć: [renowację zabytkowych pomników przez Społeczny Komitet Opieki nad Starą Rossą w Wilnie](#) oraz zakończenie renowacji pomnika upamiętniającego [Bitwę pod Żurawnem](#) na Ukrainie. Odstąpiono też 8 tablic informacyjnych związanych z walkami Polaków o niepodległość w XIX i XX wieku oraz 2 tablice – upamiętniające kpt. Aleksandra Myszkowskiego w Rydze i hetmana Stanisława Zółkiewskiego w mołdawskich Bielcach. Postawiono dwa pomniki bohaterów – w Dyneburgu kpt. Władysława Raginisa oraz gen. Stanisława Maczka w Hadze. Beneficjenci zorganizowali również 3 wyjazdy edukacyjno-patriotyczne.

Z kolei udzielone w 2019 r. dofinansowanie z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Miejsca Pamięci Narodowej za Granicą” pozwoliło zakończyć szeregu działań, m.in prace na leżących na Białorusi polskich cmentarzach wojennych w Kobryniu (44 płyty), [Nowym Świerzeniu \(98 mogił\)](#), [Użance \(44 mogiły\)](#) i [Zakozielu](#) (inventaryzacja) oraz w [Brześciu](#) (128 krzyży i 217 płyt) – miejscu wiecznego spoczynku żołnierzy Wojska Polskiego (WP) i sprzymierzonej armii gen. Stanisława Bułak-Bałachowicza, którzy zginęli w 1920 r. Również w [Popinie Nowej na Białorusi](#) odnowiono pomnik upamiętniający Polaków walczących w 1863 r. w powstaniu styczniowym. Prace [konserwatorskie i inventaryzacyjne](#) objęły też zabytkowe obiekty w Mołdawii – grobowiec i [kościół św. Kajetana w Raszkowie oraz nagrobki Kiszyniowie](#). Projekt ten realizowany był także na Litwie i Łotwie. Przeprowadzono prace konserwatorskie kwater żołnierzy WP z 1920 r. w Mejszagole, rekonstrukcję na kwaterze żołnierzy WP w Nowej Wilejce k. Wilna i rewaloryzację na kwaterze żołnierzy WP na Zakręcie w Wilnie. Ponadto prace konserwatorskie objęły samodzielne upamiętnienia żołnierzy WP z 1920 r. w Demene, Józefowie, Łocikach, Ławkiesach, Peskach, Putramiszkach i Warnowicach k. Dyneburga na Łotwie oraz wykonanie w Dyneburgu upamiętnienia marszałków Józefa Piłsudskiego i Edwarda Rydza-Śmigłego oraz dowódców ofensywy dyneburskiej.

KULTURA

Projekt „Kultura w działaniu” wspiera zarówno twórczość i działalność kulturalną Polonii oraz Polaków ze Wschodu, jak i uczestnictwo naszych rodaków w przedsięwzięciach o charakterze

kulturalnym. W 2019 r. objął on swoim zasięgiem Armenię, Białoruś, Bułgarię, Czechy, Estonię, Gruzję, Kanadę, Kazachstan, Kirgistan, Litwę i Łotwę, Mołdawię, Rosję oraz Ukrainę.

W ramach projektu wsparto działalność 12 teatrów i grup teatralnych, zorganizowano 8 festiwali teatralnych i 9 wydarzeń związanych z obchodami jubileuszowymi, przeprowadzono 5 warsztatów teatralnych, 6 plenerów oraz wystaw malarskich i fotograficznych, wsparto działalność 13 placówek edukacyjnych nauczających języka polskiego, zrealizowano 11 konferencji o charakterze naukowym i historycznym, wydano 10 publikacji książkowych oraz wyprodukowano 2 filmy dokumentalne, zorganizowano 31 imprez o charakterze festiwalowym, promujących polską kulturę, literaturę i historię, przeprowadzono 10 warsztatów dla dzieci oraz młodzieży w różnych dziedzinach aktywności artystycznej i kulturalnej, zorganizowano 10 konkursów i olimpiad historycznych, plastycznych oraz tanecznych, przeprowadzono 4 cykle spotkań literackich i kulturalnych, wsparto działalność 47 ośrodków kultury oraz zorganizowano 6 wyjazdów kulturalno-poznawczych.

Wśród wyróżniających się w tym obszarze działań inicjatyw wymienić można m.in.: wsparcie teatrów profesjonalnych i amatorskich grup teatralnych, takich jak np. Polski Teatr i Polskie Studio Teatralne w Wilnie, Teatr Królewski w Trokach, Scena Polska Teatru Cieszyńskiego, Polski Teatr Ludowy we Lwowie i Teatr Polski im. J. I. Kraszewskiego w Żytomierzu. Wśród imprez teatralnych na szczególną uwagę w 2019 r. zasłużyły inicjatywy o zasięgu międzynarodowym, jak [„IX. Wileńskie Spotkania Sceny Polskiej”](#) i [„Lwowska Wiosna Teatralna”](#).

W 2019 r. jednym z ważnych projektów o zasięgu międzynarodowym, współorganizowanych przez Fundację w Krzemieńcu na Ukrainie, była konferencja [„Dialog Dwóch Kultur”](#) – spotkanie pisarzy, artystów i naukowców z różnych krajów, któremu towarzyszyły wystawy plenerowe oraz publikacje.

Natomiast w Wilnie w 2019 r. zorganizowano [„II Światowy Zjazd Wilniuków”](#), największą polską imprezę w tym kraju oraz [„V Kabareton – StuDnia 2019”](#), który od lat przyczynia się do promocji Polski, wykorzystując lokalną tradycję przedstawień studniówkowych.

EDUKACJA

Projekt „Polski bez granic – działania oświatowe dla Polaków na Wschodzie i Polonii” w 2019 r. stanowił kontynuację działań Fundacji na rzecz wsparcia edukacji w polskich środowiskach za granicą w ramach dofinansowania Senatu RP. Swoim zasięgiem objął polską społeczność w Belgii, na Białorusi, w Czechach, Estonii, Gruzji, Irlandii, Hiszpanii, Kazachstanie, Kirgistanie, na Litwie, Łotwie, w Mołdawii, Rosji, Serbii, na Słowacji, w Wielkiej Brytanii (Szkocji), Turcji, na Ukrainie, Węgrzech i we Włoszech.

Działania adresowano do szkół społecznych działających w ramach szkolnictwa uzupełniającego, do szkół publicznych pracujących w systemie oświaty kraju zamieszkania z językiem polskim nauczonym obowiązkowo lub fakultatywnie oraz polskich przedszkoli i grup przedszkolnych. Wsparcie bieżącej działalności objęło w sumie 402 placówki szkolne i pośrednio 35612 uczniów, którzy do nich uczęszczają. Zrealizowano także 80 projektów polegających na działaniach uzupełniających kształcenie, ich ostatecznymi beneficjentami było 4091 uczniów. Przykładowe działania uzupełniające kształcenie to zakup podręczników, literatury polskiej, pomocy i materiałów dydaktycznych, artykułów piśmienniczych oraz dofinansowanie zajęć pozalekcyjnych, warsztatów, kolonii, wyjazdów, zajęć oraz zawodów sportowych.

Projekt umożliwił także wszechstronne wsparcie pedagogów, również poprzez przekazanie jednorazowych nagród finansowych nauczycielom języka polskiego oraz uczącym w języku polskim. W sumie nagrody otrzymało 412 nauczycieli pracujących w 10 krajach. Z kolei w projektach

podnoszących kompetencje zawodowe nauczycieli udział wzięło ponad 400 pedagogów z czterech państw.

W 2019 r. Fundacja zrealizowała IV. edycję projektu wsparcia uczniów klas pierwszych w polskich szkołach na Litwie pn. „[Bon Pierwszaka – Litwa](#)”, dzięki któremu uczniowie klas pierwszych z 57 szkół z polskim językiem nauczania otrzymali tzw. wyprawkę pierwszoklasisty, tj. tornister z kompletnym wyposażeniem. W ramach działania uczniowie otrzymali również stypendia finansowe – tzw. Bony Pierwszaka o wartości 500 złotych na jednego ucznia. W minionym roku wyprawkę i bon otrzymali również pierwszoklasiści z polskich szkół na Zaolziu, [Łotwie](#) i Ukrainie. Natomiast uczniowie z czterech szkół społecznych na Białorusi zostali wyposażeni w kompletną wyprawkę szkolną w ramach I. edycji projektu „Bon Pierwszaka – Białoruś”.

Owoce współpracy Fundacji z Ministerstwem Edukacji Narodowej jest projekt „Wspólna klasa – najlepiej po polsku”, będący częścią ministerialnego programu „Rodzina polonijna. Współpraca szkół funkcjonujących w systemach oświaty innych państw oraz organizacji społecznych za granicą prowadzących nauczanie języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej oraz innych przedmiotów nauczanych w języku polskim ze szkołami w Polsce”. Ma on na celu integrację młodzieży polskiego pochodzenia z różnych krajów. W ramach projektu od 30 września do 5 października 2019 r. [uczniowie SP nr 3 „Przymierza Rodzin” na Bielanych w Warszawie razem z opiekunami byli gośćmi Polskiej SP im. Rodu hr. Platerów w Krasławiu](#). Pod koniec września również [uczniowie I Liceum Ogólnokształcącego PUL im. 111. Eskadry Myśliwskiej w Wołominie wzięli udział w ośmiodniowej wycieczce do Estonii](#). W tym samym czasie [uczniowie z XXXV Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Bolesława Prusa w Warszawie odwiedzili Odessę](#).

Kolejnym cyklicznym projektem współrealizowanym z Ministerstwem Edukacji Narodowej – w ramach zadania „Rodzina polonijna” – jest „Wspólna ławka”. W dniach 26-31 maja 15 uczniów oraz ich opiekunowie z [Państwowego Gimnazjum Polskiego im. Józefa Piłsudskiego w Dyneburgu gościlo w Warszawie](#). Od 19 do 24 maja młodzież z [II LO z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Stefana Batorego w Warszawie przyjmowała swoje koleżanki i kolegów z Zespołu Polskich Szkół Ogólnokształcących im. Ity Kozakiewicz w Rydze](#). Z kolei na początku kwietnia do płońskiej Szkoły Podstawowej nr 3 im. Stanisława Wyspiańskiego przyjechała młodzież i dyrekcja Polskiej Szkoły SEN w Irlandii. Była to rewizyta, grupa z Płońska odwiedziła rówieśników z Irlandii w 2018 r.

Środki ministerialne były również przeznaczane na doskonalenie zawodowe nauczycieli. Fundacja, we współpracy z Ambasadą RP, w maju 2019 r. zorganizowała w Kijowie konferencję „[Nowe formy edukacji i ich adaptacja w środowisku](#)”. Jej celem było zapoznanie pedagogów uczących w języku polskim na Ukrainie z nowatorskimi sposobami edukacji i dydaktyki poprzez prowadzenie warsztatów i organizację gier. Ponadto chodziło o promocję dwujęzyczności oraz dyskusję na jej temat w ramach wzmacniania poczucia polskiej tożsamości narodowej. W sumie w spotkaniu wzięło udział ponad 80 uczestników, 6 prelegentów ze środowisk naukowych oraz przedstawiciele ORPEG, FPPnW i Ambasady w Kijowie. Konferencja była współfinansowana ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej w ramach konkursu „Organizowanie kolonii i innych form letniego wypoczynku dzieci i młodzieży polonijnej oraz doskonalenia zawodowego nauczycieli prowadzących nauczanie języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej oraz innych przedmiotów nauczanych w języku polskim za granicą w roku 2019”.

STYPENDIA

Celem tego działania Fundacji jest pomoc młodzieży polskiego pochodzenia studiującej na uczelniach wyższych w krajach zamieszkania oraz jej aktywizacja w działaniach na rzecz środowiska polonijnego.

Działanie obejmuje dwa zadania:

- pomoc stypendialną dla osób polskiego pochodzenia studiujących w krajach swojego zamieszkania;
- wsparcie młodzieżowych środowisk polskich, tj. Aktywnych Klubów Stypendystów.

Fundacja otrzymała środki na realizację projektu w ramach konkursu „Współpraca z Polonią i Polakami za Granicą”, co pozwoliło przyznać 556 stypendiów studentom z 15 krajów, tj. Azerbejdżanu, Białorusi, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Kazachstanu, Kirgistanu, Litwy, Łotwy, Mołdawii, Rosji, Rumunii, Serbii, Słowacji i Ukrainy.

O stypendia ubiegali się studenci m.in. studiów ekonomicznych, medycznych, humanistycznych, technicznych czy artystycznych. Najwyżej punktowane przy ocenie wniosków są następujące kierunki: filologia polska, historia, medycyna oraz prawo. Kandydaci do stypendium musieli wykazać polskie pochodzenie za pomocą Karty Polaka lub innych dokumentów potwierdzających polskie korzenie. Dokonując analizy i oceny wniosków Komisja Stypendialna uwzględniała wyniki w nauce, kierunek i rodzaj studiów oraz sytuację materialną. Ponadto jednym z kryteriów otrzymania stypendium była aktywność w działaniach na rzecz środowiska polskiego oraz współpraca z placówkami dyplomatyczno-konsularnymi.

Wspierane przez Fundację kluby stypendystów zrealizowały w 2019 r. siedem projektów okolicznościowych. Członkowie [Lwowskiego Klubu Aktywnych Stypendystów – „Strefa Młodzieży”](#) wzięli udział w wyjeździe integracyjnym w Karpaty Wschodnie oraz uczestniczyli w szkoleniach liderek i zabawach integracyjnych. Stypendyści uporządkowali również miejsce polskiej pamięci narodowej w Rakowcu koło Lwowa. Rówieśnicy lwowiaków, zrzeszeni w [Wileńskim Klubie Aktywnych Stypendystów – „Juventa Wileńska”](#), zrealizowali projekt dokumentujący 12 wileńskich uliczek powiązanych kulturowo z Polską i Litwą. Członkowie obu klubów zintegrowali się podczas „Młodzieżowego obozu z okazji 450. rocznicy podpisania Unii Lubelskiej CASTRA ADUNATIO LUBLINUM”.

AKTYWIZACJA

W 2019 r. Fundacja kontynuowała wspieranie i wzmacnianie aktywności obywatelskiej środowisk polskich i polonijnych na Wschodzie opierając się na siedmiu podstawowych obszarach.

WSPIERANIE STRUKTUR POLSKICH I POLONIJNYCH

Posiadanie stałej siedziby daje polskim organizacjom na Wschodzie poczucie stabilności i pozwala skupić się na działalności programowej oraz realizacji zdań statutowych – dlatego wiele projektów aktywizacyjnych jest związanych ze wsparciem bieżących potrzeb, takich jak utrzymanie siedziby, pokrycie kosztów eksploatacyjnych, zakup potrzebnego sprzętu czy drobny remont. W 2019 r., w ramach dotacji Senatu RP, Fundacja wsparła 129 projektów beneficjentów zakładających wsparcie bieżącej działalności.

PRAWA MNIEJSZOŚCI POLSKICH NA WSCHODZIE

W celu wzmocnienia pozycji polskich organizacji na Wschodzie oraz osób pochodzenia polskiego Fundacja wspiera działania umożliwiające realizację ich praw i ochronę swobodnego kulturowania polskości, z poszanowaniem przepisów obowiązujących w kraju zamieszkania. Działania obejmowały nie tylko opiekę nad polską mniejszością narodową na poziomie poradnictwa prawnego, ale także przekazywanie wiedzy na temat przysługujących jej praw i ich realizacji.

Poradnictwo prawne dla osób polskiego pochodzenia jest najczęściej realizowane poprzez Punkty Pomocy Prawnej. W 2019 r. Fundacja wsparła takie placówki w następujących miastach: Czeski Cieszyn, Wilno, Kiszyniów, Tyraspol, Lwów, Pawłograd i Żytomierz.

WSPIERANIE POSTAW PRZEDSIĘBIORCZYCH W ŚRODOWISKACH POLAKÓW NA WSCHODZIE

Głównym celem działań w tym obszarze było kształtowanie i wzmacnianie postaw przedsiębiorczych różnych grup Polaków ze Wschodu – młodych przedsiębiorców, studentów, uczniów oraz nauczycieli. Nacisk kładziono na umiejętność dostrzegania w otoczeniu szans i ich wykorzystywanie oraz rozwijanie kariery zawodowej, prowadzenie działalności biznesowej z uwzględnieniem interesu społeczności lokalnej i nawiązywanie lub wzmacnianie współpracy gospodarczej z Polską.

Zadania te beneficjanci realizowali organizując szkolenia skierowane m.in. do osób młodych, jak w adresowanym do nich projekcie „Liderzy Zaolzia”, podnoszącym kompetencje z zakresu pozyskiwania środków na działalność społeczną. Niektóre inicjatywy miały profil stricte społeczny – drugą edycję szkolenia „Tworzę swoją przyszłość sam” zorganizowano dla podopiecznych Stowarzyszenia Dobroczytnego „Filantropia Plus” zagrożonych niedostosowaniem społecznym lub nałogami.

Nie zabrakło też szkoleń o profilu biznesowym. Licealiści z Mołdawii, w ramach jednego z dofinansowanych projektów, poznali podstawy zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej. W ramach działań własnych Fundacja koordynowała organizację szkolenia liderkiego [„Własna droga do sukcesu”](#), którego sesje odbyły się w Iwano-Frankiwsku oraz w Żytomierzu na Ukrainie i były skierowane do młodych przedsiębiorców polskiego pochodzenia oraz osób planujących założyć działalność gospodarczą.

SZKOLENIA – PODNIESIENIE JAKOŚCI DZIAŁANIA ORGANIZACJI POLSKICH NA WSCHODZIE

Polskie organizacje funkcjonujące za granicą muszą stale podnosić kompetencje swoich członków, działaczy oraz liderów, aby móc budować i utrzymać swoją pozycję w społeczeństwie. Zatem organizacja szkoleń i podwyższanie kompetencji zawodowych, organizacyjnych oraz kierowniczych jest jednym z kluczowych elementów wpływających na rozwój środowisk polskich na Wschodzie.

W zeszłym roku przy wsparciu Fundacji zrealizowano 23 cykle szkoleniowe, w tym specjalistyczne, skierowane do konkretnej grupy zawodowej. Przykładowo Polskie Towarzystwo Lekarskie z Białorusi zorganizowało wyjazd członków organizacji na X Kongres Polonii Medycznej w Gdańsku, co przyczyniło się do podniesienia ich kwalifikacji zawodowych oraz nawiązania kontaktów z lekarzami z Polski i innych krajów. W ramach wyjazdu członkowie PTL wzięli udział w kursie doskonalącym z zakresu chorób wewnętrznych.

Unikalnym projektem zrealizowanym w 2019 r. przy finansowym wsparciu Fundacji był panel dyskusyjny „Forum Wileńszczyzna 2040”. Jego celem było stworzenie strategii rozwoju polskość na Wileńszczyźnie do 2040 r. Dyskusja nad przyszłością Polaków na Litwie – skupiająca się na przedstawieniu polskim oraz litewskim politykom rekomendacji w sprawie sytuacji naszej mniejszości na Litwie – koncentrowała się wokół trzech tematów: rozwoju i podniesienia poziomu polskiej oświaty; sytuacji Polaków pracujących w sektorze publicznym Litwy oraz możliwości ich działania na rzecz polskość i stosunków polsko-litewskich; roli i perspektyw polskich mediów na Litwie.

SPOTKANIA ORGANIZACJI POLSKICH I POLONIJNYCH

Ważne miejsce w działalności organizacji polonijnych i polskich na Wschodzie zajmują inicjatywy integrujące ich członków oraz sympatyzujące z nimi osoby niezrzeszone. Wspólne organizowanie spotkań okolicznościowych – świąt państwowych i religijnych, Dni Polonii i Polaków, rocznic, jubileuszy oraz forów polonijnych – sprzyja pogłębianiu relacji członków polskich społeczności,

zwiększa skuteczność komunikacji i tworzy przyjazną atmosferę. Ponadto rodzi ono poczucie wspólnoty i przynależności do narodu polskiego, jednocześnie wzmacniając pozycję polskich środowisk w krajach zamieszkania.

Przy finansowym wsparciu Fundacji beneficjenci zorganizowali ponad 60 inicjatyw polegających na wspólnym świętowaniu i spotkaniach okolicznościowych. Znaną już marką wśród tego typu wydarzeń są „Spotkania Młodych” w Iwieńcu na Białorusi. W 2019 r. odbyła się XIX edycja imprezy, na którą rokrocznie przyjeżdża kilkuset młodych ludzi ze wszystkich diecezji białoruskich. Przez tydzień młodzież uczestniczy w warsztatach, szkoleniach i spektaklach. Bezpośrednim efektem imprezy jest integracja młodych Polaków oraz promocja polskiej twórczości muzycznej.

SPORT POLONIJNY

Kolejną gałęzią aktywizacyjnej działalności Fundacji jest wspieranie projektów mających na celu krzewienie kultury fizycznej, upowszechnianie atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego i wydarzeń sportowych. W 2019 r. Fundacja angażowała się w organizowanie zawodów (między innymi lekkoatletycznych), festynów i obozów sportowych z zakresu różnych dyscyplin, zjazdów harcerskich, jak również zlotów turystycznych, spływów kajakowych oraz remontów infrastruktury sportowej i zakup sprzętu rekreacyjnego.

Wydarzenia sportowe łączone były często z tematyką patriotyczną. Przykładem takiego mariażu jest 25. Wileńska Sztafeta Niepodległości, w której wzięło udział ok. 250 uczestników. Impreza ta odbywa się zawsze 11 listopada, a miejscem startu jest Zułów na Litwie, miejsce narodzin Józefa Piłsudskiego.

WIĘZI Z POLSKĄ

Elementem aktywizacyjnej działalności Fundacji jest również pogłębienie więzi Polaków na Wschodzie z Ojczyzną. Zadanie to w 2019 r. objęło szkolenia, spotkania profesjonalistów oraz wyjazdy do Polski – naukowe i o charakterze poznawczym.

Dofinansowanie w zeszłym roku dziewiętnastu projektów w tym obszarze przyczyniło się do pogłębienia i umocnienia dotychczasowej współpracy organizacji polskich i polonijnych z krajem, umożliwiło wymianę doświadczeń. Istotą wykonanych zadań było wspieranie działań polskich organizacji, aktywnie wzmacniających więzi Polaków i Polonii z krajem poprzez realizację projektów adresowanych do rodaków na Białorusi, Litwie, Ukrainie oraz w Mołdawii, Rosji, Czechach i Kazachstanie.

POMOC BEZPOŚREDNIA – INWESTYCJE

W ramach bezpośredniej pomocy inwestycyjnej w 2019 r. Fundacja zrealizowała takie projekty jak stworzenie dokumentacji projektowo-kosztorysowej dla dobudowy stołówki szkolnej Państwowego Polskiego Gimnazjum w Rezekne na Łotwie oraz przeprowadzenie prac remontowych w następujących obiektach: Zespół Klasztorny SS. Dominikanek w Kamieńcu Podolskim na Ukrainie – w którym powstanie Muzeum Męczeństwa Chrześcijan i Żydów oraz Muzeum Diecezjalne Pamiątek Sakralnych i Cywilizacji Łacińskiej; Dom Miejscowego Koła Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego w Trzyńcu-Karpętnej; kuchnia Domu Polskiego Miejskiego Koła Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego w Trzyńcu-Lesznej Dolnej; Dom Spotkań im. Jana Pawła II w Kellerowce w Kazachstanie. Natomiast na Białorusi Fundacja wsparła prace remontowe Domu Seniora Caritas Diecezji Grodzieńskiej w Sopoćkiniach; sali sportowej Centrum Integracyjnego przy parafii p.w. św. Michała Archanioła w Iwieńcu oraz budynku Ośrodka Wypoczynkowego dla dzieci „Nieciecz”.

DZIAŁANIA WŁASNE FUNDACJI

#KTOTYJESTEŚ

Przedsięwzięciem Fundacji o największym zasięgu była druga edycja kampanii [#KTOTYJESTEŚ](#), która w 2019 r. objęła już niemal cały świat. To inicjatywa skierowana do Polaków mieszkających poza granicami kraju, mająca na celu uświadomienie naszym rodakom jak ważne jest przekazywanie dzieciom języka ojczystego oraz edukacja w języku polskim. W 2019 r. akcja skierowana była przede wszystkim do Polaków mieszkających na Litwie, Łotwie, Ukrainie, Białorusi i w Czechach, Kazachstanie oraz Rosji. Elementem kampanii była produkcja i emisja dwóch spotów filmowych oraz szeroko zakrojona akcja informacyjna w mediach społecznościowych.

Przez trzy miesiące – od pierwszej emisji spotu – udało się dotrzeć z kampanią do niemalże 2 milionów odbiorców, w tym do polskich szkół oraz placówek edukacyjnych na całym świecie. Spoty zostały wyświetlone ponad 3 mln razy przez więcej niż 700 tys. unikalnych użytkowników. Posiadacze kont na Facebooku zareagowali na nie prawie 9 tys. razy, dzielili się spotami ze znajomymi przeszło 2 tys. razy. W serwisie YouTube udało się dotrzeć do ponad 320 tys. unikalnych użytkowników.

REPATRIACJA KROK PO KROKU

[Program](#), zrealizowany po raz pierwszy w 2018 r. w Kazachstanie, skierowany jest do żyjących na obczyźnie Polaków i osób polskiego pochodzenia. Ma on poszerzyć wiedzę naszych rodaków o procesie repatriacji, a także ojczystej historii, kulturze i języku oraz pomóc w podjęciu decyzji o osiedleniu się w Polsce. W 2019 r. akcja realizowana była w Kazachstanie, Kirgistanie, Uzbekistanie i Rosji.

W 6 miastach zorganizowano 7 spotkań szkoleniowo-informacyjnych, w których wzięło udział łącznie 400 osób. Ich tematyka obejmowała prawno-formalne aspekty repatriacji oraz informacje dotyczące życia w Polsce. Uczestnicy otrzymali wydane przez Fundację [dwujęzyczne poradniki](#). Podczas szkoleń prowadzono również zapisy na kursy on-line języka polskiego, w których wzięło potem udział 5 grup uczestników (z 216 osób zapisanych na kursy języka polskiego 90 uczestniczyło w nich regularnie); 4 lektorów przeprowadziło w sumie 760 godzin zajęć językowych.

HISTORIADA 2019

W październiku 2019 r., w wileńskim Domu Kultury Polskiej, Fundacja zorganizowała razem z Macierzą Szkolną na Litwie drugi już turniej wiedzy historycznej [„Historiada”](#). W imprezie wzięli udział uczniowie polskich szkół na Litwie i Łotwie (7 drużyn – 6 z Litwy i jedna z Dyneburga na Łotwie), a poprowadzili ją polscy dziennikarze z Polski i Litwy. Oprawą muzyczną imprezy zajął się zespół Black Biceps. Tegoroczna „Historiada” była poświęcona tematowi Unii Krewskiej, Unii Lubelskiej, Konstytucji 3 maja i trzem rozbiorom Rzeczypospolitej Polskiej.

WYSTAWY

W 2019 r. Fundacja zorganizowała szereg ekspozycji mających promować wiedzę o Polsce, wybitnych Polakach oraz bohaterach naszej niepodległości.

W październiku, w Domu Kultury w Wilnie, zwiedzającym została udostępniona wystawa „Znani Polacy”. Była to druga już odsłona cyklu „Polskie drogi do Niepodległości”. Jej celem było pokazanie sylwetek wybitnych Polaków – uczonych, odkrywców, podróżników i artystów, którzy na przełomie XIX i XX wieku, jako zesłańcy bądź emigranci, wnieśli wybitny wkład w światową naukę i kulturę, sławiąc swoją Ojczyznę w czasach, gdy Polski nie było na mapach Europy. Złożona z 21 plasz ekspozycja po Wilnie została zaprezentowana w Centrum Kultury w Solecznikach, po czym przekazano ją do Centrum Rzemiosła Tradycyjnego w Mejszagole na Litwie.

W 2019 r. powstała również wystawa „Polacy na Syberii” prezentująca sylwetki wybitnych Polaków, którzy zapisali się w dziejach tej części świata, pokazująca społeczne, geograficzne i kulturalne tło ich obecności na Syberii. Ekspozycja została udostępniona zwiedzającym podczas inauguracji polskiej izby pamięci na bajkalskiej wyspie Olchon, we wsi Chuzyr. Wystawę opracowano w językach krajów, którymi posługiwali się najliczniej odwiedzający ją turyści: rosyjskim, chińskim, angielskim i polskim, a uzupełnił ją wydany w ramach projektu folder informacyjny.

Pod koniec ubiegłego roku popularnością wśród mieszkańców Wilna cieszyła się wystawa [„Wilno oczyma Szwajcara. Lata 1937-1940”](#) przygotowana przez Fundację oraz wileńskie „Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych”. Ekspozycja fotograficzna to niezwykle portret miasta i jego mieszkańców, złożony ze zdjęć wykonanych pod koniec lat 30. XX wieku przez Alfreda Rietmanna. Autor prac był szwajcarskim inżynierem wysłanym przed II wojną światową do całkiem obcego sobie kraju oraz miasta, które z czasem zaczęło go fascynować i inspirować. Niezwykle ważnym elementem tego przedsięwzięcia jest katalog wystawy – „W oparach dymu. Szwajcar w Wilnie, Lata 1937-1940”. Zawiera on nie tylko część zdjęć wykonanych przez Alfreda Rietmanna, ale również jego zapiski i wspomnienia dotyczące wileńskiego okresu życia. Projekt „Wilno oczyma Szwajcara. Lata 1937-1940” sfinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017-2022, w ramach programu dotacyjnego Instytutu Adama Mickiewicza „Kulturalne pomosty”.

W grudniu, w klasztorze Franciszkanów w Wilnie, odbył się wernisaż multimedialnej wystawy fotograficznej Bartosza Frątczaka [„Ostatni świadkowie. Portrety bohaterów II wojny światowej”](#) przedstawiającej sylwetki polskich żołnierzy, ostatnich żyjących uczestników i świadków wydarzeń II wojny światowej. Portrety kombatantów, weteranów walk o niepodległość opatrzone były kodem QR, który posiadaczom telefonów komórkowych pozwalał usłyszeć ich głosy i opowieści.

I MIĘDZYNARODOWE SPOTKANIE MŁODYCH

We wrześniu 2019 r. Fundacja współorganizowała [„I Międzynarodowe Spotkanie Młodych”](#) zakończone [koncertem galowym](#) połączonym z uroczystością wręczenia nagród Fundacji dla Zasłużonych dla Polaków na Wschodzie. Warsztaty oraz koncert zorganizowano we współpracy z Polsko-Ukraińską Fundacją im. I. J. Paderewskiego. Wsparcia finansowego udzieliły poza Senatem RP także Fundacja Agencja Rozwoju Przemysłu oraz Fundacja Polski Fundusz Rozwoju.

W ramach projektu zainicjowano współpracę muzyków polskiego pochodzenia ze Wschodu oraz z Polski, mającą na celu doskonalenie ich warsztatu muzycznego oraz stworzenie wyjątkowego zespołu orkiestrowego. W ramach projektu w studiu Polskiego Radia w Warszawie odbyły się warsztaty muzyczne, w których wzięli udział młodzi artyści z Białorusi, Litwy, Ukrainy i z Polski. Przedsięwzięcie miało na celu promocję utworów muzycznych, które w XIX i XX wieku skomponowali urodzeni na Kresach Polacy. To właśnie utwory Stanisława Moniuszki, Mieczysława Karłowicza, Ignacego Jana Paderewskiego, Konstantego Gorskiego, Wojciecha Kilara oraz Czesława Niemena zostały wykonane podczas koncertu galowego w Muzeum Kolekcji Jana Pawła II – Galerii Porczyńskich w Warszawie.